

Spratly

SPORNY ARCHIPELAG NA MORZU POŁUDNIOWOCHIŃSKIM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

komentarz

01/2017

www.csm.org.pl

Dr Tomasz Gerlach

Ekspert Centrum Stosunków Międzynarodowych. Dyplomata, znawca problematyki Azji Południowo-Wschodniej. Wieloletni radca do spraw kultury, nauki i technologii w krajach tego regionu, m.in. w Laosie, gdzie pełnił funkcję szefa placówki (charge d'affaires).

19 stycznia 1974 chińska armia ludowo-wyzwoleńcza dopłynęła do brzegów Duncan Island i zmusiła mały wietnamski oddział do opuszczenia wyspy. Tak się zaczął spór o archipelag Spratly, który coraz bardziej dzieli oba państwa. Pomimo intensywnych relacji gospodarczych, bliskości geograficznej oraz kulturowej, Wietnam i Chiny nie płyną dziś w jedną stronę. Historyczne zaszczości, nieuregulowany status wspólnej granicy i spory terytorialne coraz mocniej wpływają na stosunki dwustronne. Rosnąca asertywność Chin w regionie zbliża Wietnam do Zachodu i swego dawnego przeciwnika - Stanów Zjednoczonych.

SPRATLY

SPORNY ARCHIPELAG NA MORZU POŁUDNIOWOCHIŃSKIM

| Dr Tomasz Gerlach

2

Oś konfliktu

Chiny uważają, iż Morze Południowochińskie jest ich morzem wewnętrznym. W konsekwencji usiłują pozbawić praw do kawałków tego akwenu kilku członków Stowarzyszenia Państw Azji Południowo Wschodniej (ASEAN). Chodzi o korzystanie z zasobów naturalnych (surowce i ryby), kontrolę nad przebiegającymi tędy morskimi drogami handlowymi i ogromne (ponad 4,5 trylion USD rocznie) zyski płynące z opłat przewozowych.

Chińskie postępowanie polega m.in. na obchodzeniu reguł zawartych w Aneksie VII „Konwencji prawa morza” ONZ z 1982 roku (UN Convention on the Law of the Sea), który m.in. wyznacza „wyłączne strefy ekonomiczne” w odległości 200 mil morskich od własnego wybrzeża. Chińczycy zajmują niepozornie wyglądające, często miniaturowe wysepki a nawet wybrzuszenia skalne, powiększają je oraz budują na nich rozmaite instalacje i lotniska. Potem uznają je za swoje terytoria i wytyczają wokół nich „strefy kontroli”. Takimi operacjami objęte zostały m.in. wysepki i rafy koralowe znane

jako Spratly, Scarborough i Paracele. Ich centralne położenie pozwala Chinom objąć kontrolą niemal cały akwen tego morza (ok. 90%, ponad 3,5 mln km kw). O zachowanie swoich wód terytorialnych występują Filipiny, Wietnam, Tajwan, Malezja, Brunei, Indonezja, oraz Japonia. Zaangażowane w sprawy są także USA, Indie i Australia.

Relacje chińsko - wietnamskie

Pomimo wciąż żywych wspomnień wojny 1979 roku i rosnących napięć wokół Morza Południowochińskiego, Wietnam rozwija swoje relacje polityczne i ekonomiczne Chinami. Oba kraje mają socjalistyczne rządy, wiąże je historia i kulturowa bliskość. Dobrze się rozwija wymiana gospodarcza, choć Wietnamczyków nie cieszy rosnący deficyt w obrotach handlowych z Państwem Środka, który w 2013 r. wyniósł 31 mld dolarów. Zwłaszcza, że z pozostałymi partnerami państwo ma nadwyżki. 40% wietnamskiego eksportu do Chin stanowią paliwa i produkty spożywcze. W imporcie dominują maszyny, produkty elektroniczne oraz tekstylia. Pod koniec 2013 r. oba pań-

SPRATLY

SPORNY ARCHIPELAG NA MORZU POŁUDNIOWOCHIŃSKIM

| Dr Tomasz Gerlach

3

stwa podpisały umowę o zwiększeniu współpracy gospodarczej i handlu poprzez stworzenie do 2020 r. czterech nowych stref ekonomicznych wzdłuż wspólnej granicy. Kapitał chiński jest skoncentrowany w tekstyliach i nieruchomościach. Inne umowy bilateralne dotyczą m.in. wymiany edukacyjnej oraz przeciwdziałania handlowi ludźmi. Wietnamski Państwowy Uniwersytet Rolny ma 15 umów z chińskim uczelniami na wymianę studentów oraz współpracę naukową.

Pomimo rosnącego deficytu w obrotach handlowych z Chinami, Wietnam kilka razy wsparł stanowisko Pekinu w sporach przed Światową Organizacją Handlu: w 2009 r. przeciw USA w sprawie importu aut pasażerskich i ciężarówek z Chin, w 2010 przeciw UE w sprawie cen chińskiego dumpingu na niektóre rodzaje obuwia, w 2011 przeciw USA w sprawie cen dumpingowych na krewetki z Chin, w 2012 i 2013 przeciw USA znów w sprawie cen dumpingowych niektórych chińskich produktów. W 2012 r. Wietnam wystąpił jednak przeciw Chinom w sprawie zgłoszonej przez USA, dotyczącej ceł antidumpingowych na

produkty amerykańskiego przemysłu stalowego, a także w sporze zgłoszonym przez USA, Japonię i UE wokół ograniczeń narzucanych przez Pekin w eksporcie rzadkich surowców mineralnych.

Zwrot ku Zachodowi

Wietnam znalazł się wśród państw założycielskich Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych, który został powołany do życia z inicjatywy Chin 24 października 2014. Od czerwca 2016, również Polska jest oficjalnym członkiem tej organizacji. Jednocześnie, rząd w Hanoi podkreśla, że chińskie inwestycje stanowią mniej niż 1% kapitalizacji rynku (*total market capitalization*) - w 2013 r. wynosiły zaledwie 2,2 mld dol., co oznacza, że Chińczycy zainwestowali tu mniej niż w Mjanmie, Kambodży czy Laosie.

Licząc na więcej chińskich pieniędzy i projektów infrastrukturalnych, Wietnam stara się jednocześnie unikać wrażenia, że gospodarczo i finansowo jest uzależniony od Chin i intensyfikuje kontakty z Zachodem. Do czerwca 2014 roku 23 na 28

SPRATLY

SPORNY ARCHIPELAG NA MORZU POŁUDNIOWOCHIŃSKIM

| Dr Tomasz Gerlach

4

państw członkowskich UE zainwestowało w Wietnamie w 1471 projektów o łącznym kapitale 18,38 mld USD. W maju 2016 roku do Hanoi przyjechał Barack Obama – jako trzeci prezydent USA od wojny 1975-1979. Podczas wizyty została zniesiona ostatnia pozostałość tamtych czasów: embargo na broń dla Wietnamu. Pozwoliło to na ostateczną normalizację stosunków między dwoma krajami.

Eskalacja napięcia na Morzu Południowochińskim będzie miała istotny wpływ na relacje chińsko-wietnamskie, utrudniając współpracę i dialog. W dłuższej perspektywie może doprowadzić do pogorszenia stosunków gospodarczych i zmniejszenia wymiany handlowej, a jednocześnie ograniczenia liczby projektów infrastrukturalnych realizowanych na terenie Wietnamu ze środków AIIB. Dla Zachodu oznacza to większe otwarcie wietnamskiego rynku oraz wzmocnienie współpracy politycznej w kwestiach regionu oraz wyzwań globalnych.

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzanym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych ul. Mińska 25, 03-808 Warszawa t: +48 22 646 52 67

 www.twitter.com/CIR_CSM

 www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH